

Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра статистики
Факультет економічний

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан економічного факультету

_____ проф. Панчишин С.М.
" ____ " _____ 2006 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Предмет   Демографічна статистика
Спеціальність   Економічні спеціальності
Факультет   Економічний

Виписка з навчального плану

№ семестру	К-сть годин	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Залік	Іспит	СР
8	80	48	16	16			+	

Затверджено
на засіданні кафедри статистики
Протокол № 1 від "1" вересня 2006 р.
Завідувач кафедри
_____ проф. Матковський С.О.

Львів - 2006

Затверджено
на засіданні кафедри статистики
протокол №7 від 20.01.2005р

Укладачі Савка Н.В., канд. екон. наук, доц.
Прокопович І.В., асистент

**Відповідальний
за випуск** Матковський С.О., канд. екон. наук, проф.

Рецензенти Матковський С.О., канд. екон. наук, проф.
Лутчин Н.П., канд. екон. наук, доц.

АНОТАЦІЯ

Вивчення будь-якого соціально-економічного процесу неможливе без обліку чисельності та складу груп населення, що приймають в ньому участь.

Предметом демографічної статистики є вивчення стану населення на певний момент часу. При цьому населення представляє інтерес з точки зору багатьох аспектів: як сукупність жителів, носій державної чи адміністративної системи, власник, носій економічного потенціалу, тощо.

Демографічна статистика оцінює та вивчає закономірності відтворення населення шляхом якісного аналізу кількісних характеристик. Як об'єкт дослідження, населення має універсальну статистичну природу, оскільки є масовою сукупністю, в якій реалізується закон великих чисел та формуються процеси випадкового характеру.

Мета статистичного дослідження демографічних процесів полягає у вимірюванні їх обсягів, ступеня поширення та прояву, розвитку та взаємозв'язку. З цією метою застосовується система статистичних методів:

- методи екстенсивного аналізу;
- методи інтенсивного аналізу
- методи моделювання.

В результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- оперувати основними поняттями демографічної статистики;
- володіти методами обліку і аналізу демографічного стану;
- опанувати методику розрахунку демографічних коефіцієнтів при аналізі природного і механічного руху населення;
- засвоїти теоретичні моделі та прогнозні розрахунки населення;
- вивчити методи проведення обстежень населення.

Тематичний план курсу

- Тема 1. Статистичне спостереження населення.
- Тема 2. Статистичне вивчення чисельності і складу населення
- Тема 3. Статистичне вивчення природного руху населення.
- Тема 4. Статистичне вивчення народжуваності та плідності.
- Тема 5. Статистичне вивчення смертності.
- Тема 6. Статистичне вивчення шлюбності і розлученості.
- Тема 7. Таблиці дожиття і середньої очікуваної тривалості життя
- Тема 8. Прогнозування населення.

Зміст програми за темами

Тема 1. Статистичні спостереження населення. (4 год.)

Перепис населення. Організаційні питання, принципи і методи проведення, програма перепису населення. Поточний облік населення. Вибіркові обстеження населення. Реєстри населення.

Тема 2. Статистичне вивчення чисельності і складу населення (4 год.)

Поняття чисельності населення та її категорії. Статеву - вікова структура населення. Типи вікової структури. Класифікація Зундберга. Графічні методи аналізу статеву – вікової структури. Старіння населення Класифікація Россета. Сучасна інформаційна база щодо чисельності і складу населення.

Тема 3. Статистичне вивчення природного руху населення. (2 год.)

Використання абсолютних даних і демографічних коефіцієнтів в аналізі процесів природного руху (загальні, спеціальні, часткові коефіцієнти). Середнє населення. Основні методи стандартизації.

Структурні фактори, що впливають на рівень показників природного руху населення.

Тема 4. Статистичне вивчення народжуваності та плідності. (2 год.)

Народжуваність та плідність як статистичні процеси. Інтенсивний аналіз народжуваності і плідності. Коефіцієнт сумарної плідності. Стандартизація загальних коефіцієнтів плідності, індексний аналіз загального коефіцієнта плідності. Міжнародна оцінна шкала основних демографічних показників в аналізі народжуваності.

Тема 5. Статистичне вивчення шлюбності і розлученості. (4 год.)

Джерела статистичної інформації про шлюбний стан. Форми і види шлюбності. Екстенсивний і інтенсивний аналіз шлюбності і розлученості.

Тема 6. Статистичне вивчення смертності. (4 год.)

Основні аспекти статистичного вивчення смертності. Показники, що використовуються при аналізі смертності. Аналіз факторів смертності і причин смертності. Інтенсивний аналіз смертності з урахуванням причин смертності. Надсмертність і її вимірювання. Стандартизація показників смертності як умова міжнародних порівнянь. Смертність немовлят і материнська смертність. Міжнародна оцінна шкала основних демографічних показників в аналізі смертності.

Тема 7. Таблиці дожиття і середньої очікуваної тривалості життя. (6 год.)

Таблиці дожиття, їх суть та основні показники. Середня очікувана тривалість життя, напрями її статистичного аналізу. Табличні коефіцієнти смертності та дожиття. Методи побудови таблиць дожиття (Методи умовного і

реального покоління) Демографічна сітка, її елементи. Методи побудови демографічної сітки. Поправка на міграцію.

Тема 8. Прогнозування населення. (4 год.)

Перспективні розрахунки чисельності населення: їх суть, значення, класифікація та завдання. Методи прогнозування чисельності населення. Основні проблеми і напрями ретроспективних розрахунків населення.

Рекомендована література

1. Вандескрик К. Демографический анализ / Пер. с фр. Н. Калмыковой – М.: Академический Проект; Гаудсамус , 2005 р.
2. Демография: Учебное пособие / Под. ред. проф. В.Г. Глушковой,- М.: КНОРУС, 2004р.
3. Методичні положення зі статистики / Держ. ком. статистики України. – К.: ЗАТ „Август”, 2002 – Вип I / Редкоп.: О.Г. Осауленко та ін.
4. Методичні рекомендації з питань статистики населення. Держкомстат України. - Київ, 1998.
5. Кальян З.О. Демографічна статистика: Навч.-метод. посібник для вивч. дисц.- К.: КНЕУ, 2006.
6. Прибиткова І.М. Основи демографії: Посібник для студ. – К.: Арттек, 1997 – 256с.
7. Соціально - економічні дослідження у перех. період. (Збірник наукових праць). Випуск 5 (55) / НАН України. ІРД. (за ред. М.І.Долінцевого. – Львів, 2005р.
8. Статистика: Підручник / С.С. Гарасименко та ін. – К.: КНЕУ, 1998р.
9. Стеценко С.Г., Щвець В.Г. Статистика населення: Підручник. – К.: Вища школа, 1993 – 463с.

Плани практичних (семінарських занять)

Заняття 1. Предмет демографічної статистики. (1 год.)

1. Засвоєння термінології демографічної статистики.
  - демографічна подія
  - демографічний процес
  - демографічний перехід
  - демографічна революція
  - відтворення населення
  - закони населення
  - природній приріст (скорочення)
  - демографічні структури
2. Історичні аспекти створення окремого наукового напрямку „демографія”
3. З’ясування відмінностей демографії та демографічної статистики.
4. Які структури є демографічними?
5. Демографічна ситуація у світі та в Україні.

Заняття 2. Статистичне спостереження населення. (4 год.)

1. Джерела даних про населення: суть та характеристика.
2. Засвоєння специфічної термінології і понять:
  - перепис
  - цензи
  - обстеження
  - категорії населення: ПН, НН, ТВ, ТП
  - критичний момент перепису, період перепису
3. Опрацювання програми перепису.
4. Детальний розбір переписної анкети.
5. Результати I Всеукраїнського перепису населення.

Заняття 3. Статеві – вікова структура населення. (3 год.)

1. Розрахунок середньорічної чисельності населення за даними про природній і механічний рух.
2. Визначення показників демографічного навантаження старіння населення. Класифікація Россета.
3. Розроблення програмно – методологічних питань статистичного аналізу статево – вікового складу населення.
4. Обґрунтування системи показників екстенсивного аналізу складу населення.
5. З’ясування методики побудови статево – вікової піраміди напрямів її аналізу.

Заняття 4. Статистичне вивчення народжуваності та відтворення населення. (3 год.)

1. Загальні, спеціальні та часткові коефіцієнти народжуваності.

2. Міжнародна оцінна шкала основних демографічних показників в аналізі народжуваності.
3. Засвоєння специфічної термінології та понять.
4. Моделі Коула та Бонгартса.
5. Система показників відтворення населення: суть, методи розрахунку та інтерпретація.
6. Моделі населення.
7. Розв'язування задач.

Заняття 5. Статистичне вивчення смертності. (4 год.)

1. З'ясування методики статистичного аналізу смертності населення, в тому числі смертності немовлят.
2. Статистична оцінка смертності населення в цілому та окремих його груп.
3. Виконання самостійної роботи з визначення загального, спеціальних і вікових коефіцієнтів смертності.
4. Аналіз різних методик побудови таблиць дожиття.
5. Розрахунок імовірнісних показників таблиць дожиття.
6. Визначення середньої очікуваної та загальної тривалості життя, їх аналіз.
7. Методика побудови таблиць дожиття, розроблена Держкомстатом України.
8. Розв'язування задач.

Заняття 6. Демографічне прогнозування. (1 год.)

1. Види демографічних прогнозів.
2. Значення функціональних прогнозів у плануванні розвитку.
3. Методи демографічних прогнозувань.

Лабораторні роботи

Лабораторна робота №1. Априорний аналіз та групування у демографічній статистиці.

1. Перегрупування (вторинне групування) за віковою ознакою в MS-Excel.
2. Побудова статево – вікової піраміди для утворених на попередньому етапі вікових груп.
3. Вторинне групування в аналізі смертності.
4. Обчислення основних аналітичних демографічних показників.

Лабораторна робота №2. Вивчення паралельних рядів у демографічній статистиці.

1. Обчислення коефіцієнтів кореляції між паралельними рядами динаміки показників демографічної статистики.
2. Прогнозування основної тенденції динаміки з використанням MS-Excel.
3. Графічне представлення інтервальних оцінок прогнозу та точкового прогнозу для заданих показників.

Самостійна робота студентів

Тема 1. Статистичні спостереження населення. (4 год.)

1. Опрацювання результатів I Всеукраїнського перепису населення.
2. Формування тестових завдань до переписної анкети.

Тема 2. Статеві – вікова структура населення. (4 год.)

1. Самостійне опрацювання даних у відділі демографічної статистики ГУСЛО про статеві – віковий склад Львівської області для виконання лабораторної роботи.
2. Задачі для самостійної роботи.

Тема 3. Статистичне вивчення народжуваності та відтворення населення. (4 год.)

1. Основні методи стандартизації.
2. Яка суть та інтерпретація стандартизованих величин.
3. Задачі і тести для домашньої роботи.

Тема 4. Демографічні процеси шлюбності та розлучуваності. (4 год.)

1. Засвоювання специфічної термінології: шлюб, моногамія, полігамія, шлюбний вік, розлучення, громадський шлюб, фактичний шлюб.
2. Шлюбність, коефіцієнти шлюбності, індекси шлюбності.
3. Розлучуваність, коефіцієнти розлучуваності, індекси розлучуваності.
4. Розрахунок середнього шлюбного віку.
5. Розв'язування задач.

Тема 5. Статистичне вивчення смертності. (4 год.)

- Реферати:
1. Метод умовного покоління.
  2. Метод реального покоління.
  3. Задачі для домашньої роботи.

Тема 6. Статистичне вивчення міграції населення. (4 год.) Тема 1.

1. Міграція населення: поняття, класифікація, причини.
2. Джерела відомостей про міграцію.
3. Показники міграції населення, що застосовуються в практиці економічного аналізу.
4. Задачі для домашньої роботи.

Теми рефератів для самостійної роботи студентів

1. Демографічна політика, її сенс та основні заходи.
2. Демографічна політика в країнах світу.
3. Необхідність демографічної політики в Україні та її напрямки.
4. Медико – демографічна ситуація в Україні.
5. Методологічно – організаційні аспекти I Всеукраїнського перепису населення.
6. Кетле і його роль у формуванні сучасних принципів проведення переписів населення.
7. Демографічна політика у країнах, що розвиваються.
8. Демографічна політика у розвинутих країнах.
9. Демографічні прогнози ООН.
10. Демографічний перехід в Україні.
11. Демографічне старіння населення.
12. Депопуляція в Україні: принципи, наслідки, перспективи.
13. Європейський тип шлюбності в сучасному і майбутньому.
14. Імітаційне моделювання у демографічній статистиці.
15. Концепція умовного та реального покоління в демографії.
16. Основні демографічні концепції демографії.
17. Особливості I Всеукраїнського перепису населення.
18. Основні результати I Всеукраїнського перепису населення.
19. Основні тенденції міжнародної міграції.
20. Сучасні тенденції смертності.
21. регіональні особливості демографічної політики в Україні.